

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЛОВНИКА У ВИВЧЕННІ/ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

THE USE OF ELECTRONIC DICTIONARIES IN ESL

У статті розглянуто питання використання словника під час вивчення/навчання іноземної мови. Словники спрощують пошук слів, відіграють важливу роль у наданні інформації для своїх користувачів та створюють оптимальні умови для творчого підходу до вивчення іноземної мови. Автори зазначають, що потрібно бути уважними та знати, як вибрати найкращий словник, оскільки в подальшому це слугуватиме основою знань при вивченні мови. Актуальність наукової статті визначається необхідністю висвітлення теми використання словника у вивченні/навчанні іноземної мови. Відповідно мета статті – розглянути та проаналізувати роль словника та його використання у вивченні/навчанні іноземної мови. Для ефективного засвоєння іноземної мови доцільно використовувати як одномовні, так і двомовні словники, тобто різні види словників. Використання словників учнями та студентами може забезпечити кращі успіхи у навчанні. Автори стверджують, що із появою прикладної лексикографії з'явилися різноманітні дослідження, зокрема такі теми, як аспекти та способи або стратегії використання словника, цілі використання словника, ставлення користувачів до словника, а також навчання користуванню словником. У статті описано алгоритми використання словників та вивчення нових слів, які можуть бути різними, залежно від мети навчання та виду мовної діяльності. У роботі проаналізовано роботу із індивідуальним словниковим журналом. З'ясовано, що для якісного опрацювання слова потрібно дотримуватися стратегії пошуку слова, а також певних кроків та алгоритмів. У нашому дослідженні наведено результати опитування про використання студентами Державного університету «Житомирська політехніка» словників при вивченні англійської мови. Перспективи подальших досліджень передбачають поглиблене вивчення кроків, алгоритмів та стратегій роботи із словником, оскільки це сприятиме кращій комунікації.

Ключові слова: вивчення лексики, використання словника, індивідуальний журнал, іноземна мова, користування словником, роль словника.

The article considers the issue of using a dictionary when studying/teaching a foreign language. Dictionaries simplify word searches, play an essential role in providing information for their users, and create optimal conditions for a creative approach to learning a foreign language. The authors point out that you need to be careful and know how to choose the best dictionary because, in the future, it will serve as the basis of knowledge when learning the language. The relevance of the scientific article is determined by the need to highlight the topic of using a dictionary in studying/teaching a foreign language. Accordingly, the article aims to consider and analyze the role of the dictionary and its use in studying/teaching a foreign language.

For effective learning of a foreign language, it is advisable to use monolingual and bilingual dictionaries, that is, different types. The use of dictionaries by pupils and students can ensure better academic success. The authors argue that with the advent of applied lexicography, various studies have emerged, including aspects and ways or strategies of dictionary use, purposes of dictionary use, user attitudes toward a dictionary, and dictionary use learning. The article describes algorithms for using dictionaries and learning new words, which may differ depending on the purpose of learning and the type of language activity.

The work analyzes the benefits of the use of an individual dictionary journal. It was found that you need to follow a word search strategy and specific steps and algorithms for high-quality word processing. Our study presents students when learning English. Prospects for further research include an in-depth study of the steps, algorithms, and strategies for working with the dictionary, as this will contribute to better communication.

Key words: learning vocabulary, using a dictionary, individual journal, foreign language, using a dictionary, the role of a dictionary.

УДК 31.091.3:811.133.1
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.2.51>

Черниш О.А.,

канд. філол. наук, доцент,
декан факультету педагогічних
технологій та освіти впродовж життя
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Вергун Т.М.,

асистент кафедри педагогічних
технологій та мовної підготовки
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Білошицька З.А.,

ст. викладач кафедри педагогічних
технологій та мовної підготовки
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Постановка завдання. Інноваційні технології значно збагачують, урізноманітнюють та вдосконалюють процес вивчення/навчання іноземних мов. Вони сприяють активній взаємодії вчителя/викладача та учня/студента, а також створюють оптимальні умови для творчого використання інформації самостійної діяльності. Саме тому словники спрощують пошук слів, відіграють важливу роль у наданні інформації для своїх користувачів. Словник є визначним інструментом навчання, який має велику вагу у засвоєнні мови. Відповідно **мета статті** – розглянути та проаналізувати роль словника та його використання у вивченні/навчанні іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У публікаціях вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як О. Демська, Т. Піотровський, Ф. Бацевич,

І. Шевченко, П. Шофілд, Р. Гартманн, Г. Бішоп, Ю. Уінгейт та інших описано дидактичні можливості використання словників у вивченні/навчанні іноземної мови. Нині зростає актуальність вивчення іноземної мови за допомогою словників в Інтернеті, і це має свої переваги та більші можливості для стимулювання пізнавального інтересу та мотивації навчальної діяльності.

Зокрема П. Шофілд припускає, що стратегію пошуку та розуміння інформації, яка необхідна здобувачу, можна поділити на певні кроки. Відомий лінгвіст Г. Бішоп склав набір рекомендацій щодо використання двомовних словників для вивчення іноземної мови. Отже, використання словника має свою певну стратегію, якої потрібно дотримуватися для якісного опрацювання слова.

Виклад основного матеріалу. Словник є одним із найважливіших інструментів під час навчання у виші. Хороший словник може допомогти студенту краще зрозуміти предмет та покращити своє спілкування іноземною мовою. Вивчення нових слів і фраз – це перший крок, який учні/студенти роблять під час вивчення іноземної мови. Відповідно потрібно бути уважними та знати, як вибрати найкращий словник, оскільки в подальшому це слугуватиме основою знань під час вивчення мови. Зробивши ці перші кроки, ви зможете підтримувати плавний досвід навчання та досягати успіху на інших етапах вивчення мови. У своєму дослідженні ми з'ясували і стверджуємо, що використання словника сприяє свідомому вивченню нових слів та збагаченню словникового запасу, а також розвитку навичок мови. Ознайомившись із типологією сучасних лексикографічних видань, можна зробити висновок, що не всі словники однакові. Отже, важливо визначити, який варіант є найкращим для тих, хто вивчає іноземну мову. Використання одномовних словників вважається дуже важливим для вивчення лексики. Двомовні словники можуть бути найпростішими для учнів та студентів, оскільки вони включають мову, яку ми вже знаємо, і мову, яку ми вивчаємо. Однак для ефективного засвоєння іноземної мови доцільно використовувати різні види словників. Хоча в двомовних словниках ми можемо знайти лише еквівалентне значення невідомого слова, а словники для студентів можуть подавати декілька визначень, варіації за часом (для дієслів) і множиною (для іменників), вимови, частини мови, приклади речень, фраз, ідіоми та вирази. Отже, використання словників учнями та студентами може забезпечити краще навчання.

Словник синонімів і словник словосполучень – це два типи словників, якими слід користуватися незалежно від рівня володіння іноземною мовою. Вивчення нової мови полягає не лише у вивченні значень або визначень слова. Важливо вивчати пов'язані фрази, слова, ідіоми або речення, складені з невідомим словом. Коли студент досягає середнього рівня володіння мовою, він може почати використовувати одномовні та спеціальні словники. Оскільки одномовні словники складніші за інші типи, використовувати їх на початку вивчення мови не рекомендується. Спеціальні словники є унікальними для певної галузі. Якщо ви використовуєте їх на початковому рівні, ви не вивчаєте нову мову, а вивчаєте термінологію цієї галузі.

Нині студент може отримати доступ до словників різними способами:

– друковані словники, їх можна придбати онлайн або в книжковому магазині. Але через широке використання онлайн-словників, друковані словники здаються трохи старомодними;

– онлайн-словники, доступ до таких словників можна отримати за підпискою, наприклад Оксфордський словник англійської мови (Oxford English Dictionary). У таких словниках можна знайти все необхідне, адже вони дають вичерпну інформацію про словниковий запас [3]. Очевидно, що використання словника для вивчення лексики – це складний процес, який потребує розумових зусиль та поглиблене вивчення різноманітних стратегій. Учні/студенти повинні бути добре навчені як користуватися словником, щоб процес пошуку слів у словнику не був для них важким завданням. Для цього вони повинні знати про різні необхідні навички та алгоритми користування словником. В останні десятиліття спеціалісти зосереджували свої зусилля на цьому головному аспекті навчання/викладання іноземних мов. Це сприяло виникненню нової галузі знань, яку визначають як прикладна лексикографія.

Прикладна лексикографія поєднує різні теми, включаючи вивчення словника та його використання. У рамках цього з'явилися різноманітні дослідження, зокрема такі теми, як аспекти та способи або стратегії використання словника, цілі використання словника, ставлення користувачів до словника, а також навчання користуванню словником. В останні десятиліття спостерігається зростання інтересу у багатьох вчених таких, як П. Шофілд, Р. Гартманн, Г. Бішоп, Ю. Уінгейт у дослідженні різних стратегій, які використовують користувачі словника в процесі пошуку необхідної інформації. Крім того, дослідники досліджували і концептуалізували, що студенти використовують словники для двох функцій – декодування та кодування [1]. Одна з відомих моделей розроблена П. Шофілдом. Це стосується алгоритмів, яких повинні дотримуватися студенти під час використання словника для розшифровки мети пошуку. Фактично, П. Шофілд припускає, що стратегію пошуку та розуміння інформації, яка необхідна здобувачу, можна поділити на такі кроки:

1. Ідентифікуйте для себе незрозумілі слова та фрази.

2. Якщо невідома форма слова відмінюється, видаліть флексію, щоб поновити форму слова для пошуку.

3. Шукайте невідоме слово в алфавітному порядку.

4. Якщо ви не можете визначити, принаймні одну основну форму для невідомого слова, спробуйте такі кроки:

– якщо невідома форма схожа на сталий вираз, ідіому або словосполучення, спробуйте знайти кожен основний елемент;

– якщо схоже, що невідоме слово має суфікс, спробуйте ідентифікувати основу слова;

– якщо невідоме слово це неправильна відмінювана форма слова або різновид правопису,

перевірте слова поруч, також можна подивитися у додатку словника.

5. Якщо у слова є декілька значень або це омограф – їх скорочують.

6. Оберіть визначення, яке підходить, та інтегруйте його в контекст, де зустрілося невідоме слово.

7. Якщо жодне із знайдених значень не підходить, спробуйте зробити висновок про те, що може відповідати потрібному вам значенню. Якщо підходить більш ніж одне значення, то шукайте додаткові контекстуальні підказки у вихідному тексті, щоб усунути неоднозначність [5].

Кожен із перерахованих вище кроків вимагає різних стратегій. На першому кроці, наприклад, читач знаходить нове слово(а) або фразу(и), які можуть включати кілька складних стратегій. У випадку, коли читачеві важко зрозуміти ідіоматичну фразу, навіть якщо він розуміє значення окремих слів, що входять до складу фрази, йому може знадобитися пошук відповідного значення під різними заголовками. Студент має продовжити свій пошук, використовуючи ці кроки один за одним, поки не віднайде значення, яке шукає. Однак інший науковець, Ю. Уінгейт, припустила, що кроки, описані Шофільдом не пропонують вичерпного алгоритму, оскільки ці кроки є тільки для тих, хто залучений до читання. Ю. Уінгейт стверджує, що кількість кроків у алгоритмі має бути набагато більше, якщо метою використання словника є письмо [6]. Г. Бішоп склав набір рекомендацій щодо використання двомовних словників для вивчення іноземної мови. Мета посібника полягає в тому, щоб використовувати рекомендації під час письмових іспитів та особистого вивчення мови. Алгоритм складається з 10 кроків:

1. Перегляньте словник та ознайомтеся з тим, що в словнику містяться різні види інформації.

2. Визначте частину мови (напр. дієслово, іменник) слова, яке ви шукаєте, а також вивчіть символи, які вживаються для позначення дієслів, іменників тощо.

3. Використовуйте словник для пошуку синонімів, щоб збагатити ваш словниковий запас.

4. Використовуйте словник для накопичення спеціалізованої лексики перед написанням роботи на певну тему.

5. Переконайтеся, що ви розумієте, як використовувати граматичну інформацію, внесену до словника.

6. Навчіться читати фонетичні символи, наведені у словнику.

7. Переконайтеся, що ви знаєте, як перевірити необхідне слово в словнику (наприклад, формальне/неформальне, письмове/усне).

8. Перевірте значення в другій половині двомовного словника, щоб переконатися, що це саме

те, що ви шукаєте. Наприклад, коли ви перекладаєте нове слово англійською мовою у розділі з «Англійської українською мовою», щоб дізнатися, що воно означає українською, то знову знайдіть перекладене слово в розділі з «Української англійською мовою», щоб переконатися у правильності значення.

9. Обов'язково вичитуйте свою письмову роботу після написання.

10. Запам'ятайте, що словник не може бути заміною впевненого володіння власним словниковим запасом [2].

Очевидно, що ці рекомендації відрізняються від алгоритмів, які запропонував П. Шофільд. По-перше, вони в основному зосереджені на навичках користування словником, які можуть допомогти учням/студентам у їхньому письмі. По-друге, ці рекомендації були розроблені, щоб допомогти у користуванні двомовним словником, отже, вони можуть не справлятися з одномовними словниками. Учні/студенти можуть використовувати одномовні, двомовні або поєднання словників; словник можна використовувати для різноманітних видів діяльності на уроці/занятті, таких як читання або аудіювання, письмо чи говоріння. Отже, складність створення алгоритмів роботи зі словником полягає у тому, що важко охопити усі можливі цілі використання словника та типи словників.

Враховуючи алгоритм П. Шофільда, Ю. Уінгейт запропонувала свою стратегію використання словника:

1. Словниковоорієнтовані стратегії ті, які стосуються знання словникових правил.

2. Мовноорієнтовані стратегії ті, які аналізують невідоме слово морфологічно і синтаксично.

3. Стратегії орієнтовані на значення слова, тобто ті, які визначають найбільш відповідне значення для багатозначного слова [6].

Дослідження Уінгейт стосується лише роботи зі словником тільки під час читання. Отже, така стратегія не може бути застосована з іншими видами діяльності, наприклад, у письмі. Тому Уінгейт підкреслювала необхідність подальших досліджень з більшою увагою до інших мовних видів діяльності.

Як ми з'ясували вище, алгоритми використання словників та вивчення нових слів можуть бути різними, залежно від мети навчання та виду мовної діяльності. Студент може спробувати та обрати для себе найбільш ефективний та підходящий алгоритм. Врахувавши стратегії, які визначили провідні науковці, ми можемо запропонувати один з дієвих методів для використання на уроках англійської мови – це запис нового слова в індивідуальний словниковий журнал, і такий «журнал» може мати вигляд таблиці.

Відповідно до Таблиці 1, алгоритм роботи зі словниками такий:

Приклад індивідуального словникового журналу

New Word	Dictionary Definitions	In My Language	Example Sentence	Parts of Speech	Collocates
lecture	talk that is given to a group of people to teach them about a particular subject, often as part of a university or college course	лекція	I have a lecture at nine tomorrow.	lectrice, lecture hall	go to /attend/deliver/ give/ present a lecture, course of/ program of /series of lecture, lecture course /program,series
seminar	a class at a university or college when a small group of students and a teacher discuss or study a particular topic	семинар	Teaching is by lectures and seminars.	seminary	give/teach/go to/attend/ hold/run/ conduct a seminar
tutorial	a period of teaching in a university that involves discussion between an individual student or a small group of students and a tutor	консультація	The total number of hours spent in lectures, tutorials and practicals varies according to the course of study.	tutor	group tutorial, individual tutorial, have tutorial, prepare for tutorial, go to tutorial,tutorial class, tutorial group
independent learning	self learning; by confident and without needing help from other people	самостійне навчання	The increased use of independent learning at higher levels within the pathway is reflected in the assessment pattern within the modules.	independence; independently	independent study, independent day, independent country/ region

1. Нове слово (New Word) – студент повинен записати слово, для якого ведеться словниковий журнал.

2. Словникове визначення (Dictionary Definitions) – потрібно переконатися, що вибрано правильне визначення зі словника для цієї частини. Якщо студент бачить будь-які інші контексти, у яких використовується це слово, він також повинен додати цю інформацію до свого журналу.

3. Моєю мовою (In my language) – якщо студент або учень не розуміє значення нового слова, він може скористатися двомовним словником і написати переклад. У цьому випадку потрібно пам'ятати, що слова можуть мати багато різних значень, тому доцільно записувати те значення слова, яке відповідає контексту виучуваного матеріалу та має сенс для учня.

4. Приклад речення (Example Sentence) – щоб зрозуміти, як вживати слово, спочатку доречно написати принаймні одне речення. Але якщо студент бачить нові та різні способи використання слова, йому слід продовжувати додавати приклади речень у свій журнал.

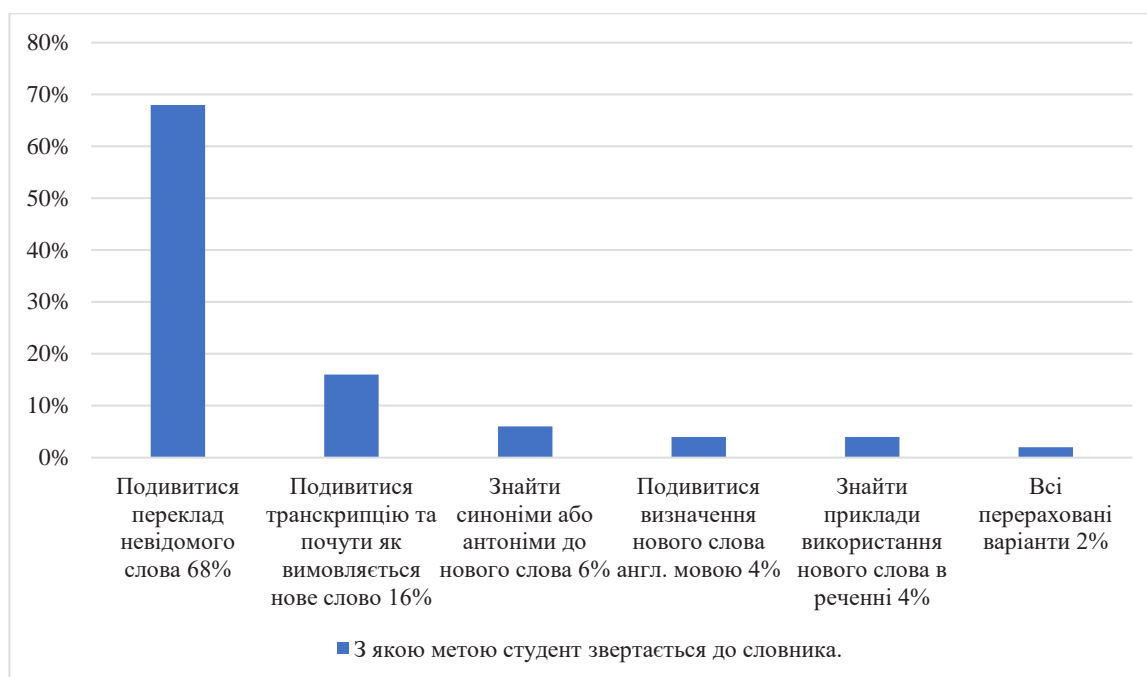
5. Частини мови (Parts of speech) – необхідно записати тип слова, який студент вивчив, і знайти інші частини мови. Наприклад, якщо вивчається слово «independent», то слід спочатку написати його частину мови (прикметник). Далі за допомогою словника потрібно пошукати та знайти інші варіанти до слова «independent», наприклад «independently» та «independence».

6. Словосполучення (Collocations) – майже всі слова мають спільні комбінації з іншими словами. При вивченні словосполучення, краще використовувати їх у реченні.

Вивчаючи іноземну мову, на перших порах цілком природно розгубитися. Щоб зрозуміти, як вживати те чи інше слово, спочатку напишіть хоча б один приклад речення. Приклади, наведені у цій статті, призначені для тих, хто вивчає англійську мову, але цей алгоритм можна легко застосовувати і при вивченні інших іноземних мов, адже вивчення нової мови починається з вивчення нових слів [3].

Для більш глибокого розуміння ситуації щодо використання студентами словників при вивченні англійської мови, нами було проведено дослідження серед студентів Державного університету «Житомирська політехніка». В опитуванні брало участь 50 студентів 1-3 курсів. Метою опитування було виявлення потреби студента у словнику, методу роботи зі словником, частоту використання словника та який саме словник є у постійному вжитку у студента. За результатами дослідження було виявлено: – 82% студентів використовують словник на заняттях з англійської мови, здебільшого це онлайн перекладач «Google Translate» (67,3%). На питання «З якою метою ви звертаєтесь до словника» респонденти надали різноманітні відповіді, але більшість (68%) все ж таки шукає тільки переклад невідомого слова.

З якою метою студент звертається до словника



52% студентів відповіли, що мають свій індивідуальний алгоритм користування словником, але майже половина студентів (48%) такого алгоритму не мають, що доводить невміння немалої кількості студентів працювати зі словником. Також 52% опитуваних зізналися, що не ведуть індивідуального словникового журналу, і це означає, що ці студенти перекладають нове слово, виконуючи певне завдання, але надалі ніякої роботи щодо запам'ятовування та вжитку певного слова не проводять. Цю думку спростовує наступне питання з анкети, чи цікавиться студент іншими аспектами, окрім перекладу нового слова. У разі потреби респонденти звертаються до словника не тільки за перекладом невідомого слова:

- 43% цікавляться транскрипцією або як вимовляється нове слово;
- 24% як слово вживається у реченні;
- 20% зазвичай цікавить тільки переклад невідомого слова;
- 10% визначення слова англійською мовою;
- 3% інше.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вивчення лексики має важливе значення, оскільки це необхідна умова для того, щоб студенти могли добре говорити, читати, писати та слухати. Вивчаючи лексику, вони засвоюють значення слова та його синонімічний ряд, що сприяє правильному виборі у контексті. Студентів спочатку необхідно познайомити з базовим словниковим запасом. Вони повинні знати і розуміти значення слів, правильно вимовляти слово. Тривалий час навчання словниковим навичкам не

включалося в підручники, оскільки, очевидно, вони не відігравали важливої ролі у вивченні іноземної мови. Як наслідок, використання словників не заохочувалося на заняттях англійської мови. Подібна ситуація склалася і з використанням перекладу на заняттях англійської мови, коли почали формуватися комунікативні підходи. Однак сьогодні ситуація змінилася, і словники, і переклад знову починають визнаватися корисними навичками у викладанні та вивченні мови [4]. Перспективи подальших досліджень передбачають поглиблене вивчення кроків, алгоритмів, стратегії роботи із словником, оскільки це сприятиме кращій комунікації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ahmed Lounas. Dictionary use strategies as an effective way to learn vocabulary of English as a Foreign Language. *Revue El-Bahith*.
2. Bishop, G. (2001). Using Quality and Accuracy Ratings to Quantify the Value Added of a Dictionary Skills Training Course. *Language Learning Journal*.
3. Deniz Mutlu. (2021). How to Use Dictionaries Effectively When Learning a Foreign Language. URL: <https://www.redefinierswl.org/post/how-to-use-dictionaries-effectively-when-learning-a-foreign-language>.
4. Sana Hajmi. (2022). The importance of dictionaries in learning a foreign language. URL: <https://hozir.org/the-importance-of-dictionaries-in-learning-a-foreign-language.html>
5. Scholfield, P. (1982). "Using the Dictionary for Comprehension" *TESOL Quarterly*.
6. Wingate, U. (2004). Dictionary use – the need to teach strategies. *Language Learning Journal*.